

ТОНГ ЮЛАУЗИ

Муассислар: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ МАТБУОТ ҚҮМИТАСИ

Газета 1929 йил, 1 августдан чиқа бошлаган

№ 22 (65898)
1996 йил, 6 апрель, шанбаСотувда
эркин нархда

ТАРБИЯВИЙ СОАТ МАВЗУИ

Жуда қадим замонда бүгдой үсимлигининг бошоги поясидан бошлаб то учигача булиб, нон ниҳоятда сероб булган экан.

Одамлар бу түкинилкка шўхлик қилиб, азиз неъматнинг қадрига етмай қўйишибди. Ҳатто оппоқ, бўрсилдоқ нонлар тупроққа қоришиб ётса ҳам четга олиб қўйишни ҳеч ким уйламабди. Молларга, итларга ҳам нон беришар экан. Бунинг касрига тез орада қурғоқчилик юз бериб, қаҳатчилик бошланибди. Энди одамлар очикдан нон ўрнига бошқа заарали нарсаларни истемол қилишдан шишиб ула бошлашибди. Улар бу фожеа нима сабдан юз берганлиги дарҳол тушуниб, Аллоҳга астойдил йиглашибди, гуноҳларини кечиши илтижо қилишибди. Ана шунда худонинг қудрати билан осмонни қора булут қоплаб, ёмғир ёға бошлабди. Экинлар жонланиб, бўгдойлар ҳам пишибди. Лекин галла бошоқлари аввалгисидан бутунлай фарқ қилиб, бошоқлари фақат поясининг учунгина экан.

Ушбу афсона Тошкент туманинда 25-мактабда бўлиб ўтган «Нон азиз» мавзуидаги очик тарбиявий соатда айтилди. Иқтидорли муаллима Сайёра опа Суннатова сценарийси асосида бўлиб ўтган ушбу қизиқарли тадбирда 2-«А» синфи кичкинторлари ҳам фаол иштирок этишибди. Бунга уларнинг узоқ вақт тайёргарлик курганликлари сабаб эди. Ушбу ўзига хос кўргазмали тарбиявий соатда тумандаги 19-, 22-, 23-мактаблардан ҳам меҳмонлар ташриф буюришибди.

ди. Қуйида очик дарс иштирокчилари ҳикояларидан баъзиларини келтирамиз.

НОН ЎЛИМДАН ҚУТҚАРДИ

Элмира: — «Робинзон Крузо» кинофильмини ҳар кўрганимда бир воқеа мени доимо ҳайратга солади. Яъни қаҳрамон охириги емишини еб тутатганда қопнинг тагида сақланиб қолган бўгдой донлари тўкилган ердан үсимлик майсаси униб чиққанини куриб қолади. Шунда Робинзон энди очикдан ўлмай яшаб колиши мумкинлигига ишонади. Ҳаётга умид пайдо булади. Бу воқеани ҳар гал кўрганимда нон фақат инсонлар учунгина яралган деб ўйлайман.

БАРИБИР ЕБ ЮБОРДИМ

Иzzat: — Уйдагилар билан баҳс бойлашиб қолдим. «Бир ҳафта нон емай юра оламан» дедим. «Икки кун ҳам юролмайсан, майли, истаган ноз-неъматнингни муҳайе қиласиз, фақат ун аралашган бирор нарса ҳам емайсан» кулишибди улар. Бир кун кечгача нон емадим, ош едим, кабоб едим, олма, ёнгоқ-майиз, бодом, ўрик қоқи... Иўқ, барибир ноннинг ўрни бошқа,

уни қўмсардим. Шунда одамларнинг «Картошка — иккинчи нон» дейишлари ёдимга тушди. Навбат — картошкага, қайнатиб ёдим, қовуриб ёдим, лекин, барибир ошқозонимнинг қаеридир бир бурда, бир бурдагина нон тусарди. Чидолмадим, нон еб юбордим.

Синфдошлар орасида

йўқ, бирида қоп-қора, қингир-қийшиқ ёпилган, яна бирида хом...

Хуллас уйга қайтганимда меҳмон ҳам кетиб бўлган экан. Чарчаб кўзим илинибди. Тушимдами, хаёлимдами, билмайман. Бўрсилдоқ нонлар новвойларни суд қилаётган эмиш... Улар икки тарафга қатор туриб олишган.

Бир томондагилар яхшилар, иккинчи томондагилар ёмонлар эмиш.

— Мен туппа-тузук ун ёдим, — гап бошлади тиришиб-буришиб қолган бир нон, — Эшмат новвой мени ҳамир қилиб сўнг унуди, мен булса ошганимдан ҳатто ачиб ҳам кетдим. Пишганимдан сўнг бир бола тишлаб кўрди-ю, «ачиган экан» деб отиб юборди. Инсофли инсон четга олиб қўймагандага билмадим, оёқлар остида қанча топталардим.

— Эшмат ёниб турган тандирга тиқилсин!

— Мени фалончи куйдириб юборди, мени унни эламай ёпишгани учун ип, ёғоч булаги чиққанидан одамлар молга беришди.

— Мени, мени...

— Уйда нон туриб «яхши нон», «тузукроқ нон» ахтариб дуконмадукоң юрган Саъдулла ҳам...

«Дод» деб юборибман шекилли, чўчиб уйгондим. Яхшиям ёнверимда ҳеч ким йўқ экан. Хуллас, менинг холосам шу бўлдики, новвой ҳам, нонхўр ҳам унинг қадрига етиши керак, экан, деб қўйдим.

Очиқ тарбиявий соат дарсida яна кўп ўқувчилар, ўқитувчилар, меҳмонлар сўзга чиқиши:

«Азиз ноннинг қадрига, мана энди етамиш.

Ерга тушса ушогин, кўзимизга суртамиш» дейишди ҳамма бараварига.

Мен ҳам уларга қўшилдим.

**Муҳаббат
МАҚСУДОВА.**

БИР ҲАФТА ЯНГИЛИКЛАРИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Вьетнамга қилган ташрифи ўз ниҳоясига етди.

Халқаро «ЭКО-САН» жамғармаси ҳамда Хитойнинг Ўзбекистондаги элчихонаси ташаббуси билан Нукус шаҳридаги 1-болалар касалхонасига дори-дармонлар, меҳрибонлик уйи тарбияланувчиларига эса кийим-кечак ва турили шириналлар топширилди.

Пойтахтимиздаги 9-урта мактабда шаҳар буйича фан олимпиадаларида голиб чиққан ўқувчиларни тақдирлаш маросими бўлиб ўтди.

Тошкентдаги Лаъл Баҳодир Шастриномли 24-урта мактаб 80 ёшга тўлди.

Тошкент вилояти, Бўка туманиндағи «Дилшод» деҳқонфермер хужалиги раҳбари Баҳром Пайшамов ён-атрофдаги 12 та мактабнинг аълочи ўқувчиларига стипендиялар таъсис этди.

Термиз шаҳридаги «Прогресс» фирмаси раҳбари Муҳаммад Эшонов Бойсун меҳрибонлик уйи тарбияланувчиларига кийим-кечак ва шириналлар совға килди.

Кишилаб қолган лайлаклар, табиатсевар болалар ёрдамига муҳтох бўлган дарё қирғоқлари, атроф-муҳит мусаффолигига зарар етказаётган иншоотлар, боғлар барпо этишда жонкуярлик кўрсатаётган болалар.— «Нилуфар» саҳифасида эълон қилинадиган материалларнинг мавзуси булар. Бундай мақолаларни тайёрлашда кўпроқ сизлардан келадиган мактубларга таяномиз. Айни пайтда редакциямизда «Нилуфар» клуби номига ёзилган хатлар анчагина тўпланиб қолди.

Сизга ва бизга қадрли бўлиб қолган «Нилуфар» саҳифасини ўқинг, мактуб йўлланг, фикр ва мулоҳазаларингизни билдиринг.

ШУНДАЙ РОБОТ ЯРАТИЛАСА...

Экология ўзгармоқда. Афсуски, утобора ёмон тарафга. Ҳаво ифлосланаяпти, дарахтлар аёвсиз қирқилмоқда, кун сайин ўсимликлар, кушлар, жониворлар тури йўқолаяпти. Бундай гапларни катталардан тез-тез эшитиб тураман. Юрагимни ваҳм босади. Нима қилиш керак? Қани энди бир робот ясалса-ю, ҳар куни атроф-муҳитга кимлар, қанча зарар етказаётганлигини баралла ошкор қилиб турса.

Намуна ҚОДИРОВА,
Чирчиқ шаҳри.

Баҳор келиб бизни ҳам уйғотгани ёмон бўлди

Энди у Бўрига дуч келиби. Бўривий билан ҳам аввалги ҳодиса тақорланибди, кейин Айқопол-корнини тўйдирибди, кулбаси ёнидан иссиққина инча ясаб берибди.

УЛАРГА ҲАМ МЕХР КЕРАК

Яқинда мен бир мушукнинг тўрт ёшли қизчани тимдалаб олгани, кутурган итнинг бўлса одамларни гажиб ташлаганини уқиб қолдим. Шунда «Менинг мушумгим ҳам...» деган совуқ фикр ўтди хаёлимдан. Бу ҳақда ойимларга айтган эдим:

— Болам, уша ит ҳам, мушук ҳам уз ҳолига, қаровсиз ташлаб қўйилган, меҳр кўрмаган булсалар керак-да, дедилар.

Онажонимнинг тасаллиларидан сўнг хо-

ДЎСТ АХТАРИБ...

Кунларнинг бирида кучука ёғизликдан роса зерикибди. Узига энг кучли дуст ахтариб топмоқчи булибди. Даствад учратгани Куён булибди. «Кел дуст булавлик, бирга яшайлик» таклиф қилибди Кунукча.

Куён рози булибди. Кечкурун икки дуст ухлашга ётибди. Тунда уларнинг олдидан Сичқон югуриб утибди. Бу шарпдан Кучук вовиллай бошлабди.

— Секин, нега шовқин соласан-дебди титраб Куёнвой, ҳозир овозингни Бўри эшитади-ю, келиб бизни еб қуяди.

— Қурқоқ экансан, бўлмайди, — дея яна йўлга тушибди Ит.

вонга. Қараса, маймоқвой ҳам қурқоқ экан.

Энди кучук одамнинг ҳузурига йўл олибди.

— Эй одамзод, мен билан дуст бул, останангда ётай, уйингни куриқлай-деб ёворибди.

Инсон рози булибди. Итнинг

ана шундан бўён инсон билан турт оёқли вафодор жонивор қалин дуст экан.

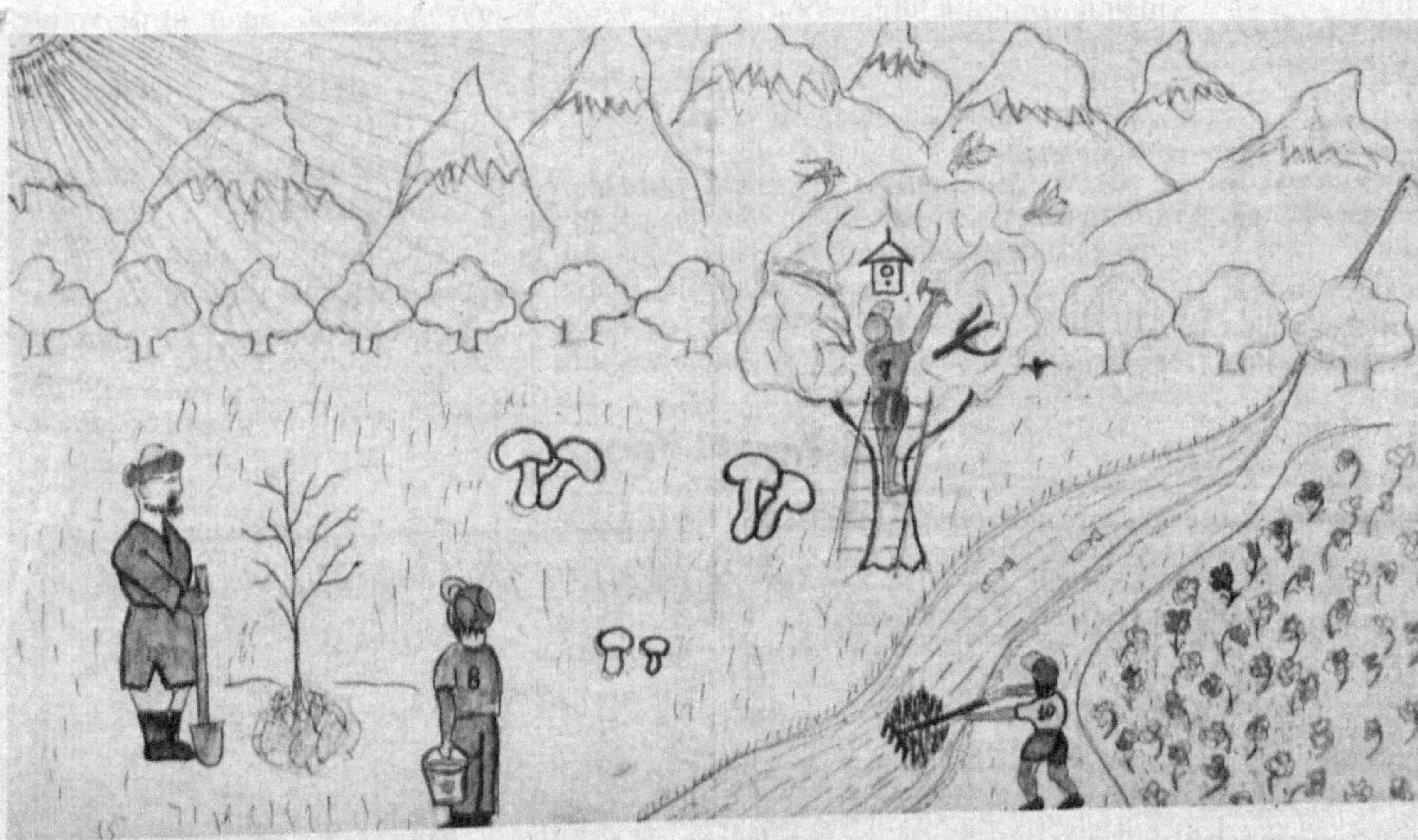
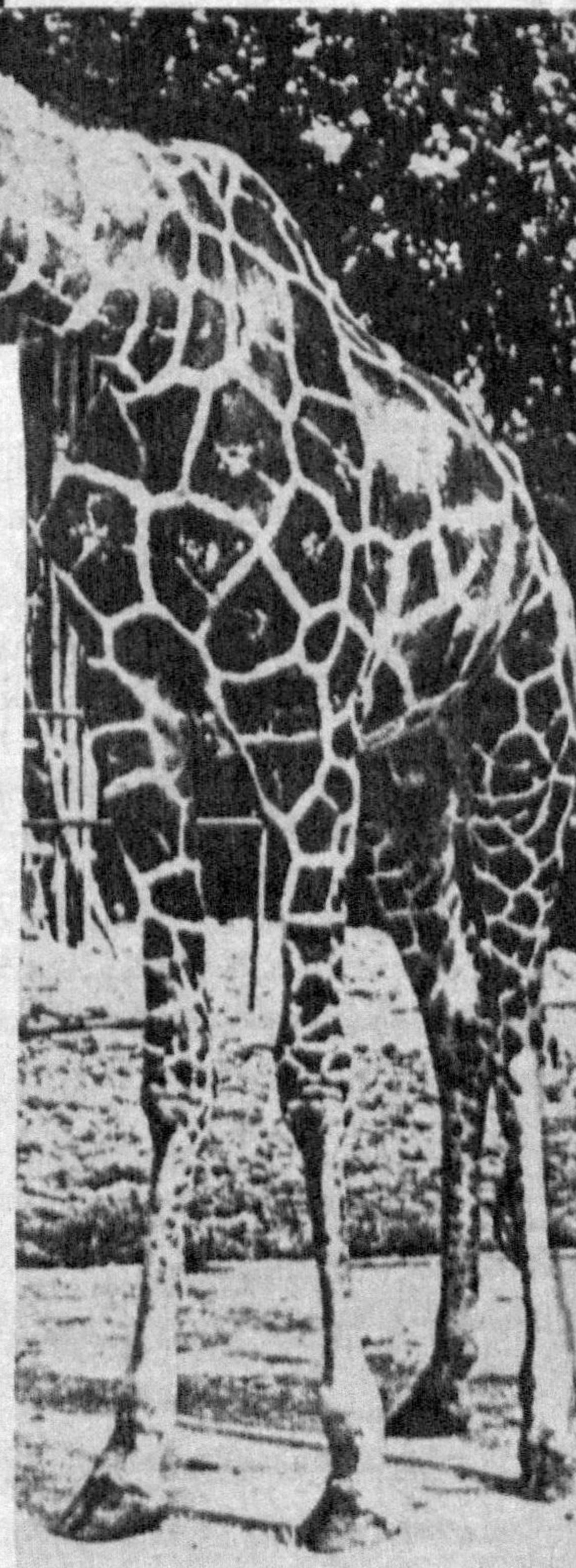
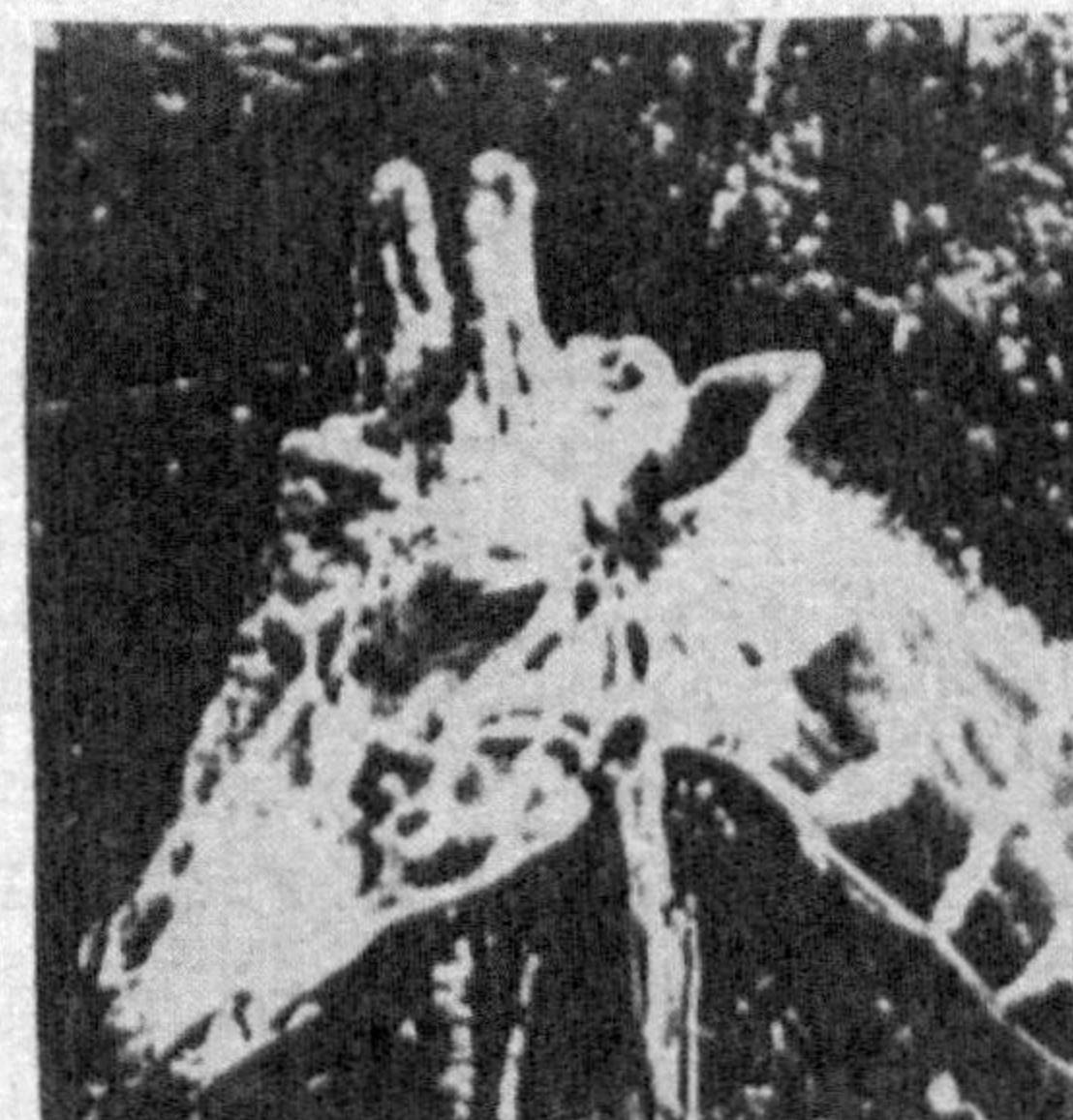
Нигора МАМАДАМИНОВА,
Тошкентдаги 113-мактаб
ўқувчиси.

«ҚЎЛЛАР» ЖУҒРОФИЙ ТОПШИРИГИ

Менинг бароқ мушумгим бор. У жуда беозор. Иссиққина жойда ётиб пихиллаб ухлашни яхши кўради, айниқса ёз кунлари қуёшдан пана жойларда роҳатланади.

тиржам бўлдим. Тўгрида, меҳрга ҳеч қачон меҳрсизлик қайтмайди.
Хуршида РАСУЛОВА,
Фарғона вилояти,
Кува тумани

Бухоро вилояти, Фиждувон туманидаги 40-мактаб ўқувчиси Гулноз Шаропова ўзининг чизиб юборган суратига «Атроф-муҳит мусаффо бўлсин, сувлар тиник, шарқираб оқсин» деб сарлавҳа қўйибди.

Азиз табиат шайдолари! Шаклдаги катакларда берилган ҳарф ва ҳамдустлик мамлакатлари ҳудудлари номлари асосида олтита сув ҳавzasи номини топинг.

1. Шарқий Сибирнинг жануби.

2. Қирғизистон Республикаси.

3. Олтой ўлкаси.

4. Қозогистон Республикаси.

5. Арманистон Республикаси.

6. Помир тоги.

Фозилжон ОРИПОВ.

«НИЛУФАР» ТОПШИРИҚЛАРИ

1. Республикамиз қизил китобига кирган қандай ўсимликлар, қушлар ва жониворларни биласиз?

2. Ҳоялингизда, томорқа ёки чорбогингизда қандай ўсимликлар бор, сиз улар парваришида қандай иштирок этасиз?

3. Узингиз яшаб турган кучча, маҳалла, қишилоқ экологияси сизни қониқтирадими?

4. Ўқув даргоҳингизда экология тұтараги борми, фаолияти ҳақида ёзинг?

5. Табиатда бирон қизиқ ҳодиса учраттанмисиз?

• Болаларга аталган шеърлар

**КАЙНАЁТИР
СҮМАЛАК**

Оlamga нур таратиб,
Офтобжон кулиб боқди.

Нурдан баҳраманд бўлиб,
Куртаклар япроқ отди.

Бутун борлиқ уйғониб,
Күшларга чиқди пешвуз.

Келинчакдек безаниб,
Этиб мафтункор пардоz.

Жамолига капалак,
Маҳлиё бўлиб қолди.

Ҳар бутоққа бир қўниб,
Улардан бўса олди.

Борлиққа қараб ойим,
Дейди кулиб мулоим:

Турақол, болажоним,
Келибди Наврӯзойим.

Сочингга тақ жамалак,
Яйра мисли капалак.

Толдан яса чамбарак,
Келиб қўнсин капалак.

Чуғурлайди хаккалак,
Баҳордан бериб дарак.

Қайнаётир сумарак,
Яратган ўттиз малак.

Бибиражаб НИЗОМОВА,
Навоий вилояти, Қизилтепа
тумани, 14-мактаб
ўқитувчиси.

Ха, танингиз. Суратдаги артист акангиз Фатхулла телескрин орқали гоҳ эрка ўғлон, гоҳ содиқ дуст, гоҳ уйинқароқ невара бўлиб тез-тез кўриниб туради. Унинг яқинингизда «Оталар сўзи — ақлнинг кузи» курсатувида Санжар образини яраттани ҳам ёдингизда бўлса керак. Чунки у бу образни эсда қоладиган қилиб яратди. Эсингиздами, «Э, Фатхулла ака, сизга бунақангиди «ёмон» одамлар образи яраптайди, мос эмас» деб қўл силтаганингиз.

Курсатув охирида бўлса уша «ёмон бўла»нинг отасига қўшилиб юм-юм йиғландингиз. Демак, Санжар ўзи аслида яхшию, бир оз иродасизлиги, эркотойлиги туфайли ёмонлик йўлида юрган «инсон»лар таъсирига тушиб қолиб уз ширин жони билан хун тулаганини сизга тушунтириб бера олибди-да.

Демак, у узингиз айтгандай бир кўришдаёқ томошабин назарига тушпа оладиган Фатхулла Маъсудов.

Дарвоқе, Фатхулла акангиз тошкентлик, 1963 йилда хизматчи оиласида тугилган. Ҳамза номидаги ўзбек давлат академик драма театрида ишлайди.

— Актёрликда меҳнат, меҳнат ва яна меҳнат қилинганда чарчамаган инсон эл назаридан қолмайди, — деб уйлайман ва шунга ҳаракат қиласман, — дейди актёр. — Ешлигимда ниҳоятда уйинқароқ, шуҳ бул-

ган эканман. Болалар орасида ушанда ёғоч от миниб юриш «мода» бўлган эди. Баҳор эди. Мен ҳам ҳовлига кириб гуллаб турган гилоснинг бир шохини кесиб олибман. Дадам ишдан келиб гилосга кўзлари тушиди-ю, гап нимада эканини дарров сездилар. Мендан сўраган эдилар. «Мен кесмадим» дедим. Елғон гапирганим учун дадажоним ушанда хивчин билан боплаб саваллари билан танишиб кўринг.

1. Вертолётга уҳшаб учадиган қушнинг номи нима?

2. Қайси дengизда ётиб китоб ўқиб утириш мумкин? Бунга сабаб нима?

3. Одам нима учун орқасига қарайди?

4. Қайси вақтда одам «ҳа» деб тўгри жавоб бериши мумкин эмас.

**31 ЯНВАРЬ 6-СОНИДА
БОСИЛГАН ҲАЗИЛ-САВОЛ
ТОПИШМОҚЛАРИНИНГ
ЖАВОБЛАРИ**

1. Қулқоп. 2. Кийик, кучук. 3. Иккаласи ҳам тенг совуқ сиди.

4. Эшик очиқ бўлганда. 5. Ухлайди. 6. Соғлиқ. 7. Саломатлик бўлмаса, хунарли бўлмаса, меҳнат қилмаса яшай олмайди.

Нилуфар ДАВИДОВА.

**«ШАЛПАНГҚУЛОҚИННИГ
САРГУЗАШТЛАРИ»**

Кува шахрининг кичкитойла-ри шаҳар маданият уйи қошидаги «Ширинтой» қўғирчоқ театри жа-моасидан ажойиб совга олдилар. Театрнинг иқтидорли режиссёри Исмоил Абдурахмонов сценарийси асосида саҳналаштирилган «Шалпантонгқулоқининг саргузаштлари» қўғирчоқ театрини жажжи муҳлислар зўр қизиқиши билан томони қилдилар. Энг қувонарли мактаб укувчилари ижро этишиди. Дарслардан буш вақтларидан маданият уйи қошидаги тугаракларда қатнашиб, актёрлик маҳоратини ошириб бораётган Шуҳрат Нишонов, Муҳаббат Эргашова, Дилдора Ортикова, Жаҳонгир Комиллов сингари укувчилар устозларидан.

дан ўрганган бор тажрибаси ва маҳоратларини намойиш этдилар.

«СЕХРЛИ ЧИРМАНДА»

Норин туманидаги маданият уйининг «Хурозча» қўғирчоқ театри жамоаси эса Нельмат Рўзимухамедов қаламига мансуб «Сехрли чирманда» деб номланган янги саҳна асари билан укувчиларни баҳорги таътил кунларида хушнуд этдилар. Марҳаматхон Тожибоева саҳнага олиб чиқкан ушбу асарда эзгулик, дўстлик, катталарага хурмат, кичикларга иззат, ҳалоллик, поклик каби инсоний туйгулар тараннум этилади. Шунингдек, қувноқ куй ва қушиқларга, қизиқарли саргузашту воқеаларга бой булган спектаклни ёш томошабинлар

мароқ билан томоша қилишди. Бу спектаклдаги асосий ролларни ҳам укувчиларнинг узлари ижро этишиди.

**«ШАҲНОЗАЛАР»НИНГ ЯНГИ
ЛАСТУРМ**

Асака шахридаги Беруний номли мактаб қошида «Шаҳнозалар» ашула ва ракқ ансамбли ташкил қилинган. Яқинда ансамбл иштирокчилари «Истиқлол жилолари» деб номланган янги дастур тайёрлаши. Ансамблнинг бадий раҳбарлари Маҳфузга Отажонова, Исмоил Отажоновлар саҳнага олиб чиқкан дастурда ёш истеъод соҳиблари бутунги дориломон кунлар шукухини, баҳти болалик, шодумон кунларимизни куй ва қушиқларда, бегубор рақсларда тараннум этадилар. Ансамбл иштирокчиларидан Муҳайе Аҳмаджонова, Наргиза Омочова, Шоҳид Раҳмонова, Гулноза Хидоятилаева, Зиёда Бокиевлар талқинидаги «Ҳаккалар», «Биз баҳти болалармиз», «Келинг бирга уйнайлик», «Истиқлол гунчалари» қушиқлари барчага манзур булди.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ.

**ОДАМ НИМА
УЧУН ОРҚАСИГА
ҚАРАЙДИ?**

Газетамизнинг 31 январь б-сонида босилган «Типратикан қишида нима қиласди?» сарлавҳаси остида берилган ҳазил — суроқли топишмоқларнинг жавобларини муҳлисларимиз тўғри жавоб бериб уз мактубларни йўллабдилар. Жумладан, Наманган вилояти, Чуст шаҳри 9-урта мактаб ўқитувчиси ИброХим ака Ҳамиджонов, Бухоро вилояти Жондор ноҳиясидаги 37-урта мактабнинг б-«Б» синф укувчиси Ойгул Имомова ҳамда Бухоро вилояти, Гиждувон ноҳияси 3-сон С. Айний номли утра умумтаълим мактабининг 7-«А» синф ўқувчиси, «Ёш мубирлар» тўгарагининг аъзоси Робия Хайруллаева уз жавобини ёзил, ҳамда қизиқарли савол-топишмоқларини жўнатабди. Кўйида Робиянинг саволлари билан танишиб кўринг.

1. Вертолётга уҳшаб учадиган қушнинг номи нима?

2. Қайси дengизда ётиб китоб ўқиб утириш мумкин? Бунга сабаб нима?

3. Одам нима учун орқасига қарайди?

4. Қайси вақтда одам «ҳа» деб тўгри жавоб бериши мумкин эмас.

• Билишни истаган эдингиз

**ОТАМДАН
МИННАТДОРМАН**

ТОНГ ЮЛДУЗИ
Ўзбекистон болалари ва
ўсмирларининг газетаси

**Бош
муҳаррир
Умида
АБДУАЗИМОВА**

Таҳrir ҳайъати:
Наримон ОРИФЖОНОВ,
Омон МАТЖОН,
Гулнора Йўлдошева,
Марат ШАФИЕВ,
Феруза ЖАЛИЛОВА,
Сайридин ХОЛОВ
(масъул котиб)

IBM компьютерида терилди ва
саҳифаланди. Оффсет усулида
босилди. Ҳажми 1 босма табоқ
Буюртма — Г-0198.
7691 нусхада босилди.
Қоғоз бичими — А-3.
Босишига тошириш вақти 19.00
Тоширилди — 18.30

Рўйхатдан ўтиш тартиби
№ 000187
Маизилимиз: 700083,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси,
32-йи.

Телефон:
33-44-25

